

**КОНФЛІКТНІ НАПРЯМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В ПРОГРАМНИХ
ДОКУМЕНТАХ КАНДИДАТІВ У ПРЕЗИДЕНТИ УКРАЇНИ 2010р**

Усатий Григорій Олександрович

*докторант Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
кандидат юридичних наук, с.н.с., доцент*

*«Ніколи скільки не брешуть, як під час війни, після полювання і до
виборів»*

(Отто фон Бісмарк).

Корупція, особливо в умовах поглиблення соціально-політичної та фінансово-економічної кризи в державі, становить серйозну загрозу національній безпеці України. Вона стала одним із негативних чинників, який суттєво впливає на ефективність діяльності органів державної влади, підриває стабільність і систему правопорядку, захищеність прав, свобод і законних інтересів громадян.

Корупція має здатність легко й швидко пристосовуватися до змін у суспільстві та державі. Щоправда, на думку багатьох експертів, вітчизняна корупція має свої особливості, які відрізняють її від корупції в розвинених країнах світу. Українська модель корупції, насамперед, має загальнонаціональний системний характер і справляє визначальний вплив на національну політику, економіку та інші сфери суспільного життя. Висока вартість життя та низький рівень правової і політичної культури в Україні обумовлюють поширення корупції як соціального явища. Вона є найсуттєвішою причиною падіння рівня суспільної довіри до всіх інституцій державної влади.

До того ж, згідно з результатами дослідження корумпованості країн світу Міжнародної громадської організації з протидії корупції "Transparency International", Україна опустилася з 134 в 2010 р. на 152 місце в 2011 р. (зі 183 країн світу). Наша держава набрала 2,3 бали з 10 можливих, посівши своє місце між Нігерією, Угандою і Центрально-Африканською республікою, Республікою

Конго, Кот д'Івуаром, Кенією, Гвінеєю-Бісау. Доречі, 152 місце з Україною поділяє Таджикистан, який також має 2,3 бали.

Парадокс, але доводиться констатувати той факт, що не дивлячись на глобальність цієї проблеми, її загрозливі масштаби та шалену динаміку, до цього часу у жодній країні світу не винайдено єдиного універсального засобу (рецепту) для ефективною протидії цьому соціальному злу. Проте, як видається, українським можновладцям і не обов'язково відшукувати панацею. Адже, загальновідомо, якщо політики не можуть досягти помітних результатів у боротьбі з корупцією, то вони принаймні обіцяють громадянам (потенційним виборцям) здійснити нездійснене. Переконайтесь у вищезазначеному зовсім нескладно, достатньо переглянути передвиборні програми президентських перегонів 2010 р.

Автор статті щиро сподівається, що запропонований ним експрес-аналіз антикорупційних ініціатив кандидатів у Президенти України (в межах їх передвиборчих програм) дозволить читачеві уникнути типових помилок під час чергових неминучих виборів до вітчизняного парламенту. Водночас пам'ятаючи вислів американського сатирика Віла Роджерса, що «після виборів і після одруження рідко отримуєш те чого бажав».

Кандидати у Президенти України переконані чи принаймні намагаються переконати виборця, що корупцію можна подолати (знищити).

Коментуючи вищевикладене видається доцільним зазначити - тисячолітній досвід існування людства свідчить, що знищити корупцію, як і злочинність, неможливо в принципі, адже ці явища вічні, а тому існували, існують та існуватимуть до тих пір, доки є суспільство. Адже, по-суті саме державна влада спочатку породжує корупцію, а потім бореться з нею (чи імітує таку боротьбу).

Вказані неточності у формулюваннях положень більшості програмних документів кандидатів у Президенти України, на наш погляд, носять концептуальний характер, оскільки неправильна постановка цілі невідворотно призводить в подальшому до неможливості її виконання. Саме тому, видається доречним ставити більш коректні та досяжні завдання, наприклад, мінімізацію

впливу корупції на суспільне життя, ефективність (оптимізацію) діяльності органів державної влади.

До речі, подібні помилки концептуального характеру зустрічаються не лише в програмних документах кандидатів у Президенти України, а й у чинному законодавстві, наприклад, у ст. 2 Закону України "Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю" передбачається, що «метою боротьби з організованою злочинністю наряду з встановленням контролю над нею, її локалізацією і нейтралізацією є її ліквідація». Дане положення дублюється також у ст. 3 цього Закону, де визначені основні його завдання. Така постановка питання видається дуже сумнівною і нагадує відлуння комуністичних поглядів соціалістичної держави, яка намагалася оголосити війну злочинності в той час, коли миру з нею ніколи не існувало.

Аналіз передвиборних програм кандидатів у Президенти України дає підстави для висновку про характерний для більшості популістичний радикалізм у підходах до вирішення проблеми корупції. На тлі зростаючого невдоволення Українського народу станом боротьби з корупцією переважна більшість кандидатів у Президенти України рішуче виступає за підсилення відповідальності за корупційні правопорушення. Окремі з них вважають за необхідне запровадити такі види покарання як довічне позбавлення волі, або ж навіть смертну кару.

Пропонуючи посилити кримінальну відповідальність за корупційні діяння шляхом встановлення за них довічного позбавлення волі, кандидати очевидно мали на увазі кримінальне покарання. Натомість, експерти з правових питань неодноразово наголошують на тому, що покарання у виді довічного позбавлення волі може і надалі повинно призначатися лише у виняткових випадках - за злочини, пов'язані з умисним протиправним заподіянням смерті іншій людині за обтяжуючих обставин. Інші ж підходи, без врахування суспільної небезпечності вчиненого, є юридично необґрунтованими і з великою долею вірогідності призведуть до негативних наслідків: нівелювання диференціації кримінальної відповідальності, та безпідставної зрівнялівки суспільно-важливих цінностей, охоронюваних законом про кримінальну

відповідальність. Тому, цілком можна погодитись з відомим російським класиком Володимиром Короленко, який влучно зазначив: «Нема нічого помилковішого, ніж думка про те, що стратами можна регулювати ціни або відучити від хабарництва».

Поряд з популістичним радикалізмом у підходах до вирішення проблеми корупції тексти програмних документів свідчать про те, що деякі з кандидатів помилково ототожнюють поняття “кримінальна відповідальність” та “покарання за злочин”. Тому видається доцільним зазначити, що у вузькому, спеціально правовому значенні кримінальна відповідальність тлумачиться як ретроспективна, тобто як відповідна реакція держави на вчинене в минулому правопорушення. З іншого боку кримінальна відповідальність являє собою обов’язок особи, яка порушила кримінально правову заборону і вчинила злочин, зазнати осуду з боку держави і суспільства. Нажаль, доводиться констатувати, що переважна більшість кандидатів розглядають кримінальну відповідальність лише як обов’язок особи понести покарання за вчинене.

Висновки:

1. Нинішня антикорупційна діяльність Української держави не адекватна сучасному стану корупції. Вона зводиться до маніпулювання змінами в законодавстві (що має вигляд його вдосконалення) й хаотичних дій з «вдосконалення» інституцій кримінальної юстиції (правоохоронних органів). Вже досить тривалий досвід такої протидії в Україні свідчить про її малу результативність. Аналіз практики протидії корупції в Україні показує, що вона не заснована на адекватних уявленнях про причини та ключові проблеми поширення корупції

2. Стратегічним напрямом боротьби з корупцією має бути попередження корупційних проявів. Характер профілактичних заходів обумовлюється глибиною з’ясування соціальних передумов корупції, причин та умов корупційних діянь. Одне із основних завдань, які постають у цьому зв’язку, - зробити корупцію справою ризикованою і не вигідною.

3. Ознайомившись з передвиборними програмами кандидатів на найвищий державний пост у 2010 р., зайвий раз переконуєшся, що переважна більшість з

них пропонують правильні (при цьому майже однакові) шляхи подолання складної проблеми корупції. Проте, далеко не кожний з кандидатів має моральне право говорити про це, через власну ганебну дискредитацію у різний час.